

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhajla vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.753. Telefon 3112

Na Vidov dan

Prostrano Kosovo polje pokriva rdeči božur. Vsako leto v mesecu juniju se razcvete, kot v spomin na ono zgodovinsko bitko prodirajočega divjega vzhoda proti kulturnemu zapadu.

Na Kosovem polju je bil postavljen mejnik razvoju srbskega naroda. Po bitki so obležali tamkaj vsi njegovi voditelji — tam je bil izkopen grob srbskemu carstvu. — Narod je zapadel v sužnost.

Zgodovina in narodna pesem slikata vsaka po svoje potek dogodkov, ustno izročilo ustvarja med narodom pravo vidovdansko religijo in slepi guslarji jo širijo od roda do roda.

Narod se je v sužnosti živo spominjal svojega poraza na Kosovem polju. In prav spomin na poraz je bil tisti, ki je narod neprestano spodbujal v zavesti, da je bil nekoč gospodar na tej zemlji, da je bil mogočen in slaven, da je imel svoje kralje in carje, ki so kljubovali pravsem sovražnikom. V tem spominu mu je pa tudi rastla zavest, da je bil narod svoboden in gospodar na svoji lastni zemlji le toliko časa, dokler je bil složen.

Petstoletna sužnost je bila težka preizkušnja za narod, a budila ga je k samostojni narodni pesem, ki je opevala veliko borbo kosovskih junakov. »Za križ častni in svobodno zlato« so se borili, a nad Kosovim poljem in nad vsemi srbskimi pokrajinami je zavladal polumesec.

Težka je bila preizkušnja naroda v sužnosti. Poprej na visoki stopnji kulture, je sedaj popolnoma zaostajal v kulturnem razvoju. Le površen pregled stanja države in visokega kulturnega nivoja, ki ga je dosegla srbska država za časa vladanja Dušana Silnega, nam že pokaže, kako neizmerna škoda za državo in za kulturni razvoj naroda je bil poraz na Kosovem polju. 500 let je zaostajal prosvetni napredek, 500 let je zaostajala kultura. Narod je ves ta čas mogel misliti edino le na borbo za osvoboditev, na borbo za maščevanje Kosova. Junaki, ki so našli vzor v Milošu Obiliću, Jug Bogdanu, carju

Lazarju in drugih kosovskih borcih, so desetokrat poizkušali zbrati narod v osvobodilni borbi, a tlačitelj je bil premogčen in ves jugoslovanski narod je okušal grenkobo tega suženjstva.

Ni ga menda naroda razen srbskega, ki bi dan svojega največjega poraza obhajal kot spominski dan. Ampak le spomin na poraz je ustvaril v narodu moč za maščevanje Kosova.

Karadorde je dvignil svojo pest in tokrat se je omajala moč osmanskega cesarstva. Neizmerne borbe, pogum in samozavest naroda so pripomogle k osvoboditvi onih pokrajin, ki so postale središče vsega Jugoslovanstva.

Nastopilo je leto 1912. Narod se je uprl svojemu tlačitelju in pohitel preko Kumanova na Kosovo polje. Po dolgih 500 letih suženjstva je ponovno zasijala svoboda tem pokrajinam in maščevanje je bil poraz na Vidov dan leta 1389.

Komaj se je narod delno osvobodil izpod turškega suženjstva že je moral ponovno zapustiti svojo domovino. Nastopil je novo Golgoto preko albanskih hribov. Toda zaupanje v lastno moč in želja po svobodi sta premagali tudi to Kosovo. Okrepčan in prežet ene same želje po svobodi vsega jugoslovanskega naroda se je ponovno dvignil ter se za vedno otresel jarma.

Zasijala je svoboda skoro vsem Jugoslovanom, svoboda, posledica vidovdanske religije, ki je nad 500 let krepila vero srbskega naroda. Veroval je v osvoboditev izpod turškega jarma in veroval, da bo Kosovo vendarle maščevano.

Največji poraz na Kosovem je narod ohranil v trajnem spominu in ta spomin ga je navduševal v borbi za osvoboditev. Ves jugoslovanski narod je doživel 9. X. 1934. nov tak udarec. Za enotnost Jugoslavije je padel maščevalec Kosova Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj. In kot je spomin na kosovski poraz krepil narod, tako naj smrt ljubljene vladarja oživlja v nas slogo in krepí vero v moč in veličino Jugoslavije!

Tudi stanovska gospodarska politika bodi realna

»Učiteljski dom naj bi bil cenejši — in naj bi sprejemal tudi deklice.«
Sklep sres. učit. dr. v Ljutomeru.

Ne vem sicer na kakšni konkretni podlagi je sprejelo ljubljansko učiteljsko društvo ta sklep, ki je starem učiteljem kakor tudi upravi doma, prav gotovo silno simpatičen. Zdi se mi pa, da ga je rodila le — želja. Želimo si pa seveda lahko marsičesa. Škoda le, da zamoremo tako malo svojih želj v današnjih razmerah uresničiti, iz enostavnega vzroka, ker nimajo realne podlage. In tako ostane večina naših želj neizpolnjenih, dokler ne poiščemo realne poti in sredstev za uresničitev. Zakaj vsako gospodarstvo — tudi stanovsko — je trda in čisto tudi trpka realnost, ne pa prijetna fantazija in pobožna želja. Človeku današnje dobe — in tudi znanecem ne bo boljše v tem oziru — še ne zadostuje, da mu pokažeš cilj. Daj mu v oporo palico in pokaži mu pot, po kateri zamore dospeti do cilja!

Take in podobne želje glede našega doma v Mariboru imajo prav gotovo še mnogi drugi tovariši(-ice), čeprav jih ne izražajo v sklepih, kakor so jih oni iz ljubljanskega učiteljskega društva. Zato je prav, da pogledamo, koliko imajo realne podlage. Zakaj še le potem bomo videli, če so sploh izvedljive.

Internat »Učiteljski dom« naj nudi dijakom vso oskrbo za časa študija v Mariboru, primerno nadzorstvo in pomoč pri učenju. Oskrba, nadzorstvo in pomoč pa so silno raztegljivi pojmi, ki jih lahko stopnujemo od najnižje primitivne stopnje do pretirane popolnosti. Vsaka stopnja pa zahteva njej ustrežajočih gnotnih sredstev.

Mislím, da je popolnoma prav, da gre učiteljsko tudi v tem oziru srednjo pot. Tudi naši otroci naj imajo zdravo, tečno in zadostno hrano. Prebivajo naj v snažnih in zračnih prostorih. Iz lastne izkušnje in kot vzgojitelj vem najbolje, kako je to važno in potrebno ne samo za telo, ampak tudi v vzgojnem oziru. Našega stanu nevredno in neprimerno bi bilo, da bi se naši otroci potikali po vlažnih in temnih luknjah, da bi prezebali in stradali, kakor je moral marsikdo izmed nas.

In da je v našem domu za vse te zahteve preskrbljeno kar najbolje, o tem vedo pove-

dati celo lajški krogi, ki so imeli v njem svoje sinove. Zato se vsako leto tako potegujejo za sprejem, ne oziraje se na višino mesečnine. Učiteljsko pa ima dovolj prilike, da si ves ustroj ogleda in na lastne oči prepiča — preden sodi.

Za vso oskrbo plačujejo mesečno 500 Din oskrbnine. Če pa upoštevamo, da dom odpiše prispevek za prehrano ob počitnicah nad 10 dni zlasti v začetku šol. leta, o Božiču in Veliki noči, se ta vsota še zniža. Tako je prišlo v ravnokar zaključenem letu zaradi teh odpisov povprečno Din 447,50 na mesec. Brez dvoma je, da imate internata, kateri bi za to ceno nudil to, kar nudi naš dom. To je pa le na ta način mogoče, da se vsi dohodki gojencev uporabijo v prvi vrsti za nje same, oziroma še za uslužbenca doma, ki so zaradi njih neobhodno potrebni. Uprava zadruge Učit. dom ne stremi za tem, da bi se dom s pomočjo gojencev amortiziral in obrestoval, pač pa, da se sam vzdržuje. Zakaj, če bi uprava doprinala poleg žrtve obrestovanja in amortizacije dolga še žrtve za vzdrževanje, potem lahko napovemo v par letih — konkurz, ker bi potrošili vsa sredstva, ki smo jih z muko zbrali tekom dvanajstih let. Da bi pa dom tako končal, tega pa prav gotovo ne želi nikdo iz naših vrst.

Prav gotovo so tudi v naših vrstah starši, ki ne zmorejo lahko mesečne oskrbnine v tej višini. Zato pa ima zadruge v pravih, da zamore upravni odbor to vsoto deloma znižati v res prav težkih socialnih primerih. A v tem primeru mora razliko doplačati internatu zadruga tako, da ne živi noben gojenec na stroške drugih, kar je važno ne samo iz gospodarskega, ampak tudi iz vzgojnega stališča.

Toliko glede cene. Zdaj pa še par besed o koedukciji.

Naš dom je tako pripraven, naraven in lep, da smo nanj upravičeno vsi lahko ponosni. S skrbno upravo si je pridobil lep sloves celo izven učiteljskega, kar je našemu stanu le v čast. Ima poleg vseh teh dobrih strani, velikanski nedostatek. Premajhen je. Iz tega razloga ne more sprejemati tudi deklice, dasi bi bile tudi te v marsikaterem oziru še bolj potrebne take oskrbe in varstva, kakor pa fantje. Zaradi tega je za sedaj koedukcija iz-

ključena. Pač pa je v rokah učiteljskega doma, da jo izvede. Že z razširjenjem sedanjega doma, bi bila najlažje izvedljiva. Še bolj pa z nakupom kake sosednje hiše. — A za to so zopet potrebna sredstva. Brez teh pač nikjer ne gre. Taka je pač realnost, ki je čisto ne moremo spraviti v sklad z našimi željami in sklepi.

Ko smo prišli po 10 letih trdega in smotrnega dela vsaj do delnega uresničenja svojega cilja in pridobili naš dom, smo realni idealisti pričakovali, da se bo zanimanje in z njim tudi žrtve učiteljskega povečale. Pa smo se zmotili, ker se je zgodilo skoraj ravno nasprotno. Priložnostni darovi so vedno red-

kejši in manjši. Dajemo drugim — sebi ne. Nad 1500 nas je v mariborskem okrožju. Učiteljski dom pa nima niti 200 zadržnikov, dasi znaša delež le 100 Din in še ta znesek lahko poravnamo v mesečnih obrokih. Prijatelji(-ice), to nam nikakor ni v ponosi!

Iz gornjih izjavljanj pa vidimo, da še z daleka nismo uresnili vse prvotne zamisli, da še nismo dosegli popolnega cilja. Nedavno sem nekje zapisal, da vsi moremo vse, če le hočemo. In če hočemo imeti cenejši dom ter prostora tudi za deklice, tudi to lahko dosežemo ne sicer z željami in sklepi, ampak z delom in žrtvami.

Turneja Učiteljskega pevskega zbora po Bolgariji

KRITIKA O KONCERTU V BURGASU.

»Bugarski Far« (»Burgaski svetilnik«), 29. V. 35.

V poslednjih mesecih je bilo v našem mestu dosti zborovskih koncertov. Najvažnejši pa je bil koncert ljubljanskih učiteljev dne 23. t. m. v dvorani oblastnega (banovinskega) teatra. Iz okoli 75 učiteljev in učiteljic iz dravske banovine tvoreči zbor je bil že pri dvigu zavese burno aklamiran od mnogobrojne publike, ki je prišla, da sliši pevsko umetnost in pesmi bratskega nam slovanskega naroda. Po himnah »Sumi Marica« in »Bože pravde« je začel koncertni program. Topla slovanska muzika je zalila dvorano ter zajela srca slušateljev, in jih držala v vzhvičenju do poslednjega akorda poslednje pesmi. Glede značaja programa zamoremo dirigenta samo pohvaliti, da je dal prednost seriozni, težki zborovski glasbi. Skoro vse pesmi, z izjemo neizbežnih bagatel, so napisane v polifonskem slogu. A njihovo prekrasno izvajanje je pokazalo visoki nivo zborovskega aparata in ravno tako srečen in bogat talent dirigenta g. Milana Pertota. Solistki gđe. Fanci Božič, sopran in Bogdana Stritar, alt sta prikovali naše zanimanje s svojima milim in sočnatima glasovoma v solovih pasażah »Jesenske noči« od Jos. Slavenske in o »Mladem junaku« od Emila Adamiča, a kmalu za tem smo ju občudovali pretopljene v jasni harmoniji obče tonske mase (Čače moj). Ocenjujoč koncert ljubljanskih učiteljev se ne moremo zdržati, da ne bi pokazali svojega navdušenja nad sijajno kvaliteto njihovega ansambla. Vse štiri partije (glasovi) so odlično odlansirane. Višine, zaokrožene in mehke, in nizki register basov spominjajo na mistični tembr orgelj. Vsak posamezni pevec za sebe ima pravi glasovni nastavek, vsi skupaj, ves zborovski aparat pa razpolaga z veliko pevsko tehniko, zvočnostjo in sposobnostjo za stilno izvajanje.

Dirigent g. Milan Pertot se ne odlikuje samo kot organizator, temveč tudi kot muzikant s tankim čutom za stil, harmonijo in dinamiko. On je poglobljen umetnik — interpret, katerega srce bije v ritmu z izvajanimi pesmimi. Izogiblje se lahkih efektov, ki se zamorejo doseči s svojoobraznim dinamičnim niansiranjem, kakor jo iščejo površni zborovski voditelji. Dirigenta ljubljanskega učit. zbora zamoremo zato postaviti v kategorijo onih poklicanih muzikantov, ki se trudijo najti in podati v muziki le ono, kar ustreza estetičnim zakonom. Pri izvajanju pesmi na koncertu prisotnega velikega zbora komponista g. Emila Adamiča je publika dala duška svojemu vzhvičenju s pristranskimi ovacijami ter ga glasno aklamirala. V imenu bugarskega prosvetnega društva je dirigentu podaril buket g. P. Vodeničarov ter pri tej priliki naslovil na drage goste nekoliko pristranih in lepih besed.

Bratje Slovenci, ki so nas seznanili s svojimi lepimi pesmimi, so nam postali tisočkrat mili, a za blagorodno nalogo, ki jo izvršujejo, da zbližajo duhovno vse južne Slované, jih pozdravljamo od srca.

Konst. Konstantinov.

KONCERT LJUBLJANSKEGA UČIT. ZBORA.

»Iztok« Sliven 1. junija 1935.

Četudi utrujeni od dolgega potovanja in že podanih nekoliko koncertov v Sofiji, Plovdivu, St. Zagori in Kazanliku so se predstaviteli ljubljanski pevci na Slivenski sceni z disciplino, predanostjo in življenjem pri izvajanju svojega programa, kakor to zamorejo le veliki zbori. Na programu so bile zastopane zelo težke kompozicije Tajčeviča Marka, Mokranjca, Lajovica Antona, Slavenskega Josipa, Adamiča Emila, Matetič-Ronjgova in dr. Treba je v prvem redu zabeležiti tvorbo Tajčevičeve, Matetičeve, Adamičeve in Mokranjčeve in način njihovega izvajanja, ker so najsilnejše vplivale na publiko.

Od štirih religioznih stihov Tajčeviča — Hvalite ime Gospodnje (iz psalma 235), Glas Gospodenj (ps. 29), Kaži mi Gospodi (ps. 39) in Vospojte njemu (ps. 33, 71, 86), ki so polni religioznega odkritja in nebeške radosti, je zbor zapel samo prvi in četrti stih. V izjavi-

nje je zbor vložil veliko poglobljenje in čistost, a rasaže nekoliko taktov dolge fuge so bile podobne angelskim odzivom.

Kompozicija »Čače moj«, polna malih terc — že v samem začetku (c'a, c'es' itd.) — z neprekinjenim naraščanjem in padanjem v solih in zboru pri vzdihu »Čače moj«, pri koncu »pesante« in unisonovem fikalu smorzando v a-molu, je mogoče najgloblje minorno delo Matetičeve. Kompozicija je bila zapeta s tako srce razdirajočo bolešjo, muko in trpkostjo, da bi jo človek prav gotovo lažje imenoval nagroben jok, a ne pesem. V njej so izlile solze vseh hčera Istorije — tak vtis mi je napolnjeval dušo in srce pri njenem izvajanju.

Vragova nevesta, Mlad junak, Bog je ustvaril zemljo, so muzikalni biseri, v katerih je stvariteljska sila velikega zborovskega mojstra E. Adamiča, umetniški na novo ustvarila narodna čuvstva, običaje, dekliske in fantovske brige, radosti in bolesti z vsemi svojimi nacionalnimi nijansami. Od teh kompozicij se je lila svežost. Ravno tako je bil izvajanje najlepši rukovet (kitka) Mokranjca »Kozar«, ki se giblje v f-molu in f-duru.

Citirane kompozicije, a tako tudi vse ostale, izvajane za čas koncerta so izdelane v strogem stilu in v moderni harmonizaciji, napolnjeni z revolucionarnimi disonančnimi akordi.

Luka Epitropov, sekretar Prosvetnega Sojuz, ki je bil Učiteljskemu pevskemu zboru dodeljen za čas turneje po Bolgariji.

Naše uho, ki je navajeno samo na pravilnost, na rednost, na klasičnost, na melodičnost, je bilo pogosto v zadregi. Akordi, kakor n. pr. c, cis, d, kakršne smo srečali v Ostercu Slavku so nas motili. Vendar so bile vse kompozicije kljub temu izvajane strojno, zvočno, ker ljubljanski zbor razpolaga z zelo dobrim in izsolanim glasovnim materialom, zlasti v damskih glasovih. Predvsem je to zbor z odlično tehniko, ker bi sicer jedva zmagal tako lahko zgoraj navedene kompozicije. To je zbor s čisto intonacijo in z odličnimi dinamičnimi nijansami. Pri pianissimih je treba pogledati le dirigenta! To je zbor, ki je dal visoko umetniška izvajanja. Ves zbor je podrejen volji g. Milana Pertota, ki igra na njem mojstrski, z lepimi, mirnimi dvigi, kakor bi igral na živ klavir, ako se smem tako izraziti. G. Pertot je dirigent, umetnik z zdravro intuicijo in širokim muzikalnim obzorjem.

H. Cekov.

VABILO

k občnemu zboru Društva za zgradbo obmorskega učiteljskega doma v Omišlju — sedež Ljubljana, ki bo v četrtek, dne 11. julija 1935, v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6 v prostorih JUU. Začetek ob 8. uri zjutraj.

- Dnevni red: 1. Otvoritev.
2. Tajniško poročilo.
3. Blagajniško poročilo.
4. Poročilo računskih pregledovalcev.
5. Volitev odbora.
6. Slučajnosti.

Pred občnim zborom bo kratka odobrova seja, h kateri so vabljeni vsi člani odbora. V Ljubljani, dne 24. junija 1935.

Grum Rado, s. r., Kocijančič Ivan, s. r., predsednik, blagajnik.